ד: הכל ממירין פרק ראשון תמורה

עין משפט נר מצוה

ל א מיי׳ פ״ח מה״ל מהל׳ קרבן עצה נתולה הל״ז [טור״ש פה״ש הל״ח] שיטת קמ״ו סמ״ע ג):
לא ב מיי׳ פ״י מה״ל מהל׳ קרבן פסח הל״ח:
לב ג מיי׳ פי״ט מהל׳ פסח״מ הל״ה:

מוסף רש״י

אם ישראל הוא. שיכול לקיים מעשה הזרעה, מחזיר ואינו לוקה, יאם כהן הוא. שאסור בגרושה לוקה ואינו מחזיר [מכות מז:]. בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. אם תזיר ובגרת על לא נתן תעשה, נתן הכתוב בעשה זה מעתנן של שאר לאין, דומר זה עבור ותקנת עבירתו שיעבור (שבועות ג:) דמשמע שזה עבור של לא, אם תחזיר ובגרתו ויפטר (סנהדרין מג:) שהעשה המסור אחריו תקנתו ובפרטו על עבירת הלא (מכות ד:). לומר שאין לוקין עליו. כל לא שניתק. עשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא אקנטו, אם תעבור על הלא עשה אלא והיגלו, ועוד הלא דמי ללא דמסיימה שמלקות נמנוך ט (פסחים פז:). לא מן השם הוא זה. כלומר מעשה זה אינו מן הטיקר (סנהדרין מג:) לא מעשה זה היא פטור (חולין פג:) אין עשה זה עיקר, דלא שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המומיר אינו לוקה לפי שהוא לא שאין בעשה אין מעשה (מכות ד: וגב״ר ה״ז שבועות ג:). דהוה ליה לאו שאין מעשה. יצר ט ולא הכל ומתלוי בעשה מעשה נוסר (חולין פג:). העצמות. אלא יכול לשונות מפני שנתקרב בו שנית הפעם יומר בהן מוח והרי הוא טמר ושעון שריפה, וקן נדיון, והנותר. כבר פסח שנתמעלו בחלבלבו ינקותר (פסחים פג:). ישרפו בששה עשר. שהוא חולי של מועד, ואע״פ שנפסל בנוקר לאשון אין רפאי לשורפו ביו״ט (שם). ליתן בקר שני לשריפתו. שהוא חולי של מועד, וכבר מפסיק והנותר ממנו לנקר לאשון, כל בקר שני מתמיני ותקרבהו לעשה (שבת כד:) כשיבא בקר שני שהוא חולי של מועד תשרפו אבל ביו״ט לא (שם קלג.).

שיטה מקובצת

א) מקדים תרומה לבכורים נמי. גליון תימה לישני שאני תרומי דאיתיה במחשבה ומצינו למימר מ״מ ע״י מחשבה מתעביד מעשה: ג) שאני התם דלאו הניתק לעשה הוא. גליון צריך לומר דסבר כמ״ד לאו שקדמה עשה אין לוקין דהא קדמה עשה: ג) מכל מעשרותיכם תרימו משמע [ראם הקדים] מעשר לה תרימו אע״ג דפשטא דקרא בתרומת מעשר דרשינן מיתורא דקרא מכל והן סוגיא דחשיב ליה ניתק אתיא כמ״ד לאו שקדמו (לעשה) (עשה) דאין לוקין דהא לאו שקדמו עשה הוא דשייך אף כמי (שלא) עבר הלאו שיפרש תרומה אף על המעשר ולא יאמר (שאפרישו) [שלא יפרוש] כנגד מעשר שבכרי אלא פפרוש כנגד מעשר שבו. תוס׳: ד) לא לקי והרי מימר: ה) האורבנים א״ל שאני מימר דהוה ליה הרי לאוי ל״א שאני מימר דהוי ליה לאו עשוה בכל דאיתיה בצבור ושותפין ועשה דליה אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין הואיל וכך לא אלים עשה דליה לאפוקי מלאו שאינה בכל: ו) וחד. זכחים (קיד ע״ב): ז) והרי אונס דלאו דליה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים ועשה שוה בכל דאיתיה בכהנים גבי אונס שאם אנס כו׳ אמר ליה כהנים קאמרת כהנים טעמא אחרינא כו׳ וגבי ישראל דלאו שוה בכל דעשה שוה בכל אלים לאפוקי מינה. כתי׳: ח) אחי עשה ועקר חד לאו: ט) קאמרת שאני כהנים דשמעא אחרינא נינהו דרבי בהו

ומשני אפטורא קאי. ולא קשיא דרבי יוסי ברבי חנינא אדרבי יוסי בר׳ חנינא (ו) וקאמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא למימר אף המקדים קרקעות אם לתרומה קודם לבכורים הוי לא תעשה שאין בו מעשה ואינו לוקה: **ומאי שנא מימר דלקי.** כדקאמרת לעיל [ג.] חוץ מנסכא ומימר: [ב] **אילימא משום דכדיבורו.** דקאמר זו מתת זו עושה מעשה דמעיקרא חולין והשתא קדש: ה״ג **מקדיש תרומה לבכורים נמי כדיבורו עושה מעשה.** שקולה עליה אם ומביאה לקדושת תרומה: **לאו שניתק לעשה.** לאו דכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר (ג) עשה דכתיב (במדבר יח) מכל מעשרותיכם ז) תרימו ודרשי ליה בעצלתא והכך שמעתא דלקמן (דף ה:) למעשר שהקדימו בכרי דעבר על לאו דלא תאחר שהקדיש מעשר לתרומה ונתקיה ללאוי ממלקות והעמידו כמוזר ומפריש ואע״ג דלא סמכי אהדדי ח) תשיב ליה לאו דכתיב: **והרי מימר דהוי לאו שניתק לעשה.** ליה לאו שניתק לעשה ואהכי לא לקי: **והרי מימר דהוי לאו שניתק לעשה.** לאו דכתיב (ויקרא מ) לא יחליפנו עשה ולא תמר ימיר: **הרי לאוי ועשה.** לא יחליפנו ולא ימיר ואהכי קופא את האדבעים: **והרי אונס.** מאנס בחולה ט) דהכי כתיב בענייניה (דברים כב) לא יוכל לשלחה: **וחד עשה.** דכתיב (שם) ולו תהיה לאשה: **אם ישראל הוא מחזיר.** משום דבעמוד והמזר קאי ואפסיר ליה לקיומי תרוייהו עשה ולא תעשה דאפסיר בחזרה אבל כהן דלאו בעמוד והמזר קאי משום דאינו נושא גרושתו ודאי לוקה משום לא יוכל לשלחה כל ימיו דלא אתי עשה ועקר לא תעשה לומר שאין לוקין דולמי לוקין וקשיא למאן דאמר דלאו שניתק לעשה אין לוקין: ה״ג **שאני כהנים דעבמא אחרינא ניכו דרבי כהו קרא קדושה.** דכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים לנפש לא יטמא וכיון דמטיר קדושתייהו המיר עלייהו טפי מישראל דלילקי אפי׳ אלאו שניתק לעשה אע״ג דישראל לא לקי: [ג] ל״א משני(ג) כי פריך והרי מימר שאני התם דאהכי לוקה משום דהוי מימר לאו דכתיב כל דכולי עלמא אפילו אע״פ דאמר ומרך והרי אונס כו׳ דהשתא לא הוי ליה לאו דהוי ליה לשלחה שוה בכל אלא ישראל שאם ישראל גרשה כב) והדר מלי לקיומי לאו אבל כהן שגירש אינו מחזיר ולא אפסר לקיומי לאו ואפילו הכי לקי כהן דקתני לוקה ואינו מחזיר ואמאי נימא כיון דריש לאו דידיה דלא שוה בכל לא לילקי הך כהן דליעבריה הך עשה דאלים כולי האי דשוה בכל ומשני הכהנים כג) טעמא אחרינא ניכו ואהכי נחמיר בהן דלילקי אע״ג דלא הוי ליה לאו שוה בכל אבל גבי ישראל דלאו ועשה שוה בכל כלומר בכולהו ישראל דכולן קיימי בעמוד והמזר הלכך לא לקי דהוי ליה לאו שניתק לעשה: **ליתן עשה.** והעמוד ממנו אחר לא תעשה והוי ליה לאו שניתק לעשה: **לאו שאין בו מעשה.** דכתיבה מותיבו לא קבעיד שום מעשה: **ורבי יעקב.** דאמר לא מן השם הוא זה כו׳ האי והנותר ממנו מאי עביד ליה הואיל ולא מיכבי ליה לדידיה דלאו שניתק לעשה: **לכדתנן.** במסכת פסחים כפ׳ כיצד צולין (דף פג.): **ישרפו בט״ו.** ולא בט״ו דיו״ט הוי ואין שורפין קדשים ביו״ט: **מה טעם אמר קרא והנותר ממנו וגו׳ בקר שני.** דהיינו ט״ז דהכי משמע קרא ולא תותירו ממנו עד בקר דהיינו עד בקר של ט״ו ואי נותר ממנו עד אידך בקר בתם תשרופו דהיינו יום ט״ז שהוא תולו של מועד: **לא תעביד.** לא תעשה: **מסני.** דמה שעשה עשוי הואיל ולקי: **לא מסני.** כדמפרש לקמן: הכי גרסינן **והאי דלקי דעבר כו׳:** הא

[א] אפטורא קאי והכי קאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לבכורים ומאי שנא מימר דלקי משום דבדיבורו עשה מעשה מקדים תרומה לבכורים [ב] נמי לילקי משום דבדיבורו עשה מעשה א״ר אבין [ג] שאני התם דלאו שניתק לעשה הוא דכתיב [ד] מעשרותיכם תרימו יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א״ל אביי וכל לאו שניתק לעשה לא לקי [ה] והא מימר דלאו שניתק לעשה הוא ולקי דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים [ו] הוי להו תרי לאוי [ז] וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי והרי אונס [ח] דחד לאו וחד עשה ולא אתי [ט] חד עשה ועקר לאו [י] דתניא אאונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר כהנים קאמרת [יא] כהנים טעמא אחרינא הוא [יב] דרבי רחמנא קדושה יתירא כתנאי [יג] לא [יד] ישאירו ממנו עד בקר [טו] בא הכתוב ליתן עשה אחר [יז] לא תעשה [יח] לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו [יט] מכלל דרבי יהודה סבר לוקין עליו [כ] ורבי יעקב האי [כא] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו למאי אתא מיבעי ליה לכדתנן [כב] העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר לפי [כג] שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב ואמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה מ״ט [כד] אמר קרא [כה] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא הכתוב ליתן [כו] בוקר שני לשריפתו אמר אביי כל מילתא [כז] דאמר רחמנא לא תעביד [כח] אם עביד מהני דאי סלקא דעתך לא מהני אמאי לקי [כט] רבא [ל] אמר לא מהני מידי והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הוא [לא] מיתיבי

לבהנים. א״ל כהנים עמא אחרינא נינהו הילכך אחפיר עלייהו דלקי ולגבי ישראל (דהוא) [דהוי] לאו שישוה בכל דעשה שישוה בכל אחי עשה ומפיק מיד לאו ולא לקי אלא מחזיר ואינו לוקה משום דהכתוב נתקו לעשה וכדר׳ אבין: העצמות והגידין. של פסח: [ישרפו בש״ז. לפי שאין שרפה דוחה לא את השבת ולא את היו״ט: ואמר חזקיה כו׳: אי עביד מהני. כלומר אע״פ שעבר מה שעשה עשוי דאי לא מהני לא עשה כלום אמאי לקי:

רחמנא קדושה יתירא דרבו בהו מצות יתירות: ז) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר בא: יא) אחר. פסחים (דף פ״ד): יב) מתיבת מכלל עד תיבת ורבי יעקב בכל הספרים ישנים לא גרסינן לה: יג) ורבי יעקב האי והנותר מאי עביד ליה. גליון צריך לומר לשריפה לא איצטריך (רבגויה) כתיב [תרי ימנו] ושרפת א״נ בני למאי סמיך להלאו ומשני דבני לכדתנן אע״ג דקרא בפסח כתיב ויי״ט לא נהג ביה מ״מ לצורך פסח דורות כתיב דהא כתיב שבעת ימים תאכל מצות וזה אינו נוהג רק לדורות: יד) ליתן לו בקר: טו) כל מילתא בר בסוף הסוגיא כתוקם במאי סליגי. תוס׳: טז) לא תעביד. לאו דוקא לאו אלא אפילו לאו הבא מכללו עשה דהכי מוכח בסמוך דסרוך מכל הלאו. תוס׳: יח) רבא. גליון אין להקשות תורש בשור (וחמור) ליחסר לרבא כיון דלא פהני. דמראסר כלאי הכרם מכלל דבזרעים שרו: יט) הוא אונס תרומה חרם תמורה בכור ומעשר הקדש אלמנה בעלי מומין המימים גול משכון ופיאה סיגן: כ) חנינא דהא דקאמר רב״ח אף המקדים כו׳ אתא קמא קמ מהדר דאמר לא עשה מעשה סטור ולקאתי: כא) אחר א״נ לא ליכתביה כלל דשישוה דכל נותר בשריפה מושרפת את הנותר באש [שמות כט פסוק לד] ומשני להכי סמיך והנותר אצל לא תותירו כדתניא לפסוק בקר בקר לומר שאין שורפין קדשים ביו״ט: כא) דבירושלמי דורש קרא דכתיב לא תשחט על החמץ דם זבחי אע״פ ששחטו כו׳ נקרי זבחי: כב) צחם. בכורות דף לד ע״ב: כג) בדרים וא״ת תורש בשור וחמור ליחסר בחרישה א״ר מדגלי רחמנא בכלאי הכרם דאסורי ש״מ דשאר כלאים מותרים. תוס׳:

מסורת הש״ס

ל) [ל״ל מתמתיכם]. כ) מכות טו. [נקמן ה.]. ג) [כפין זה יומות ה. ומ״ק]. ד) סנהדרין פג. פסחים פד. חולין פכ: לא. קמא: מכות ד: עז. שבועות כ:, ה) פסחים פג., ו) שבת כד: ע״ש קלב. ע״ש פסחים פג: ע״ש, ז) [ל״ל מתמתיכם], ח) להדדי ל״ק, ט) דליקרי לאחרים ל״ק, י) ל״ל מכלל אתרי המקדים תרומה לבכורים ומעשר לאחון לתרומה ומעשר אני לראחון אע״פ שהוא עוכר כל״ת מה שעשה עשוי מ״ל כו׳ לא מאחר מעשה דאכולהו כו׳ ל״ק, כ) תקדים ל״ק, ל) לקמן ה., מ) ל״ל מתמתיכם וכן בכל הענמוד, נ) ל״ל ומ״ה, ס) ל״ל לתרומה ל״ק, ע) [ומ״ב תוס׳ פסחים פג. ד״ה הבאתנן], פ) [ע״ש תוס׳ פסחים פג. ד״ה הבאתנן], צ) [ע״ש תוס׳ פסחים פג. ד״ה הבאתנן], ק) [ל״ל מתמתיכם]. ר) [ל״ל מתמתיכם]. ש) [ל״ל מתמתיכם]. ת) [ל״ל מתמתיכם].

תורה אור השלם

1. מכל מתנותיכם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט
2. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ומקבי וכו׳ אחדי יוסי בר חנינא דת״ק ס״ל אין לוקין וקמ״ל ר׳ יוסי: (ב) ד״ה ולא שניתק וכו׳ לא תאחר שניתק לעשה: (ג) ד״ה ל״ת מעכ. נ״ב ניקפא אחרת היה לפני כש״י ז״ל כמו שמבואר בכס״י:

גליון הש״ס

גמ׳ רבא אמר לא מהני. עי׳ זבחים ד׳ קיד ע״ב תוס׳ ד״ה היתר:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ אפטורא כו׳. פי׳ אע״ג דיש כו׳ מעשה דכדיבורו כו׳: [ב] רש״י ד״ה לילימא. לילימא ל״נ: [ג] ד״ה ל״ת מעכי כו׳. אינו יכול להולמו: [ד] תוד״ה מתנאי. דלאו שניתק לעשה. לכאן ודאי הוי שיתק לעשה ולא שייך לסוגיא דלעיל:

רבינו גרשום

חנינא דאמרו אף המקדי׳ תרומה לבכורים לא. כי איחמר דר׳ יוסי בר׳ חנינא אפטורא קאמ׳ אאין לוקין והכי קאמר כו׳: נתקו לעשה. דכתי׳ מכל מעשרותיכם תרימו לומר שאין לוקין עליו אם הקדים: וקאמר לה להא שמעתא דמשום הכי לא לקי דהכתוב נתקו לעשה: תרי לאוי. לא יחליפנו ולא ימיר וחד עשה דאם המר ימיר: אונס דחד לאו וחד עשה הוא עשה ולו תהיה לאשה. לאו דכתיב לא יוכל לשלחה. ואם כהן הוא לוקה. דקא עבר על לאו לא יוכל לשלחה: ואינו מחזיר. דאסור בגרושה אלמא דלא מהני ליה עשה לבהן דלא לילקי: משום הכי לקי דרבי בהו רחמנא בכהנים קדושתא יתירתא הא בעלמא לא תעשה שניתק לעשה לא לקי: נ״א) שאני כיסר משום הכי לא מבטיל עשה דלאו. דהוה ליה לאו ששוה בכל דהכל אסורין להמיר לכתחילה ועשה דדידה ואם המר ימיר אינו שוה בכל דליתיה בצבור ושותפין דאין עושין תפורה אפילו דיעבד הילכך לא אלים עשה לאפוקי מן לאו שאינה שוה בכל: והרי אונס דלאו דליה אינו שוה בכל דליתיה אינו שוה בכל דליתיה בכהנים אלא אפרינן גבי כהן לא יוכל לשלחה ואם גרישה כל ימיו בעמוד והחזיר קאי כמו שחייב ישראל אלא מאחר שגירשה שוב אינו מחזירה ועשה דדידה ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה שוה בכל אפילו בכהנים ואפילו הכי לא אלים עשה לאפוקי ממלקות

ומאי אמר לא מהני מידי. קשה אם כן שוטט פסח על המחץ לפסול ויש לומר דבירושלמי [יא] ויש קרא להכשיר וקשה גרס [יב] אחן בכור ליתסר ופשיטא לן דאינו אסור אלא מטעם קנס וי״ל דלא גרע מאילו נפל בו מום מעצמו דשרי ומזה ניתן למה לא נאסר גרס אחן מכל מקום אבל תאכל כמו בשר בחלב [יג] דיש לומר דדוקא בשר בחלב נפיק מיניה הואיל ואפילו נפל ממילא הבשר לגוף החלב אסור אבל גרס אחן דממילא מותר אינו בכל תאכל אפילו עשה בידים [ג]. ל״ע:

מוסר הש״ס

ל) [ל״ל מתמתיכם]. כ) מכות טו. [נקמן ה.]. ג) [כפין זה יומות ה. ומ״ק]. ד) סנהדרין פג. פסחים פד. חולין פכ: לא. קמא: מכות ד: עז. שבועות כ:, ה) פסחים פג., ו) שבת כד: ע״ש קלב. ע״ש פסחים פג: ע״ש, ז) [ל״ל מתמתיכם], ח) להדדי ל״ק, ט) דליקרי לאחרים ל״ק, י) ל״ל מכלל אתרי המקדים תרומה לבכורים ומעשר לאחון לתרומה ומעשר אני לראחון אע״פ שהוא עוכר כל״ת מה שעשה עשוי מ״ל כו׳ לא מאחר מעשה דאכולהו כו׳ ל״ל תקדים ל״ק, ל) לקמן ה., מ) ל״ל מתמתיכם וכן בכל הענמוד, נ) ל״ל ומ״ה, ס) ל״ל לתרומה ל״ק, ע) [ומ״ב תוס׳ פסחים פג. ד״ה הבאתנן], פ) [ע״ש תוס׳ פסחים פג. ד״ה הבאתנן], צ) [ע״ש תוס׳ פסחים פג. ד״ה הבאתנן], ק) [ל״ל מתמתיכם]. ר) [ל״ל מתמתיכם]. ש) [ל״ל מתמתיכם]. ת) [ל״ל מתמתיכם].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com